

**PROJEKTO
„AUGU PATS, AUGINU KITA“
ANKETINIO TYRIMO ANALIZĖ**

TRAKŲ R. LENTVARIO MOTIEJAUS ŠIMELIONIO GIMNAZIJA

Parengė:
Psichologė Alina Martinkutė

Vilnius
2016 m.

I. TYRIMO TIKSLAI:

- Išsiaiškinti mokinių ir mokytojų nuostatas tautinių, kultūrinių stereotipų atžvilgiu
- Apžvelgti mokinių turimas asmenines, socialines ir kultūrines kompetencijas
- Palyginti mokytojų ir mokinių turimą supratimą apie mokinių patiriamus sunkumus bei įtampas, ypač kultūrinių bendravimo aspektų atžvilgiu

II. TYRIMO DALYVIAI, METODAI IR EIGA

Tyrime dalyvavo 37 mokiniai ir 22 mokytojai.

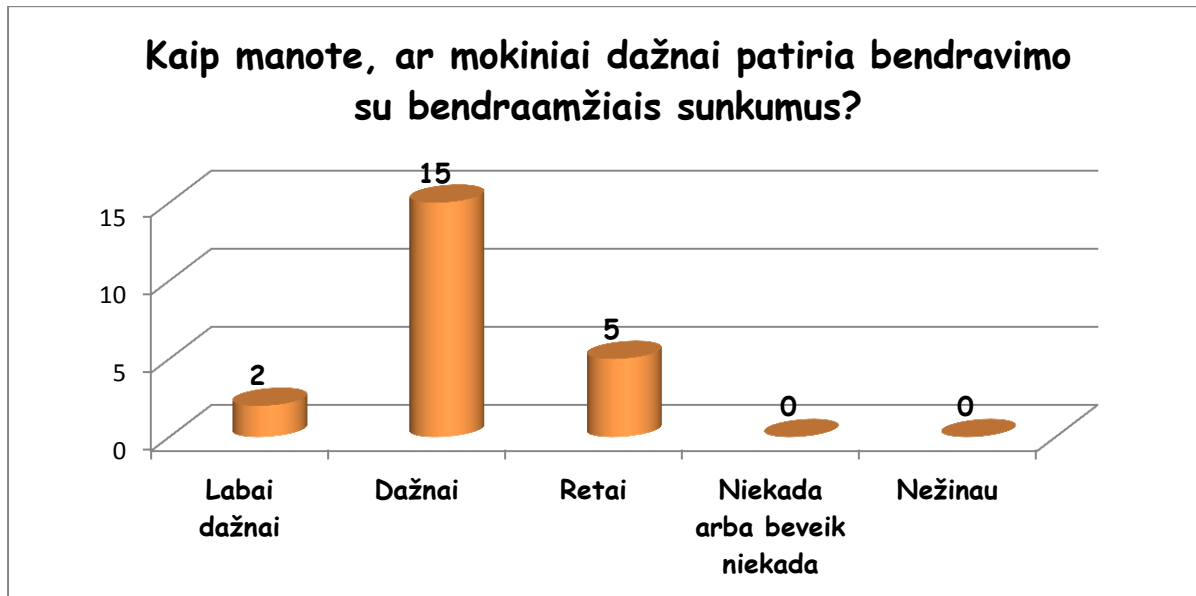
Tyrimas yra aprašomojo pobūdžio. Tyrime panaudotos dvi anketos: elektroninė anketa mokytojams (13 klausimų) ir popierinė anketa mokiniams (15 klausimų). Anketose panaudoti klausimai su pasirinkimo variantais (taip/ne; Likert skalė; atsakymų dėliojimas prioritetų tvarka) ir vienas atviras klausimas. Dauguma klausimų suformuluoti taip, kad mokinių atsakymai atspindėtų jų pačių nuostatas pateikto klausimo atžvilgiu, o mokytojų atsakymai atspindėtų jų turimą supratimą apie mokinių nuostatas.

Tyrimu siekiama įvertinti bendras mokyklos bendruomenės nuostatas tolerancijos, patyčių, asmeninių, kultūrinių ir socialinių kompetencijų temomis, nesiekiant daryti plačių apibendrinančių išvadų.

III. TYRIMO REZULTATAI IR DUOMENŲ ANALIZĖ

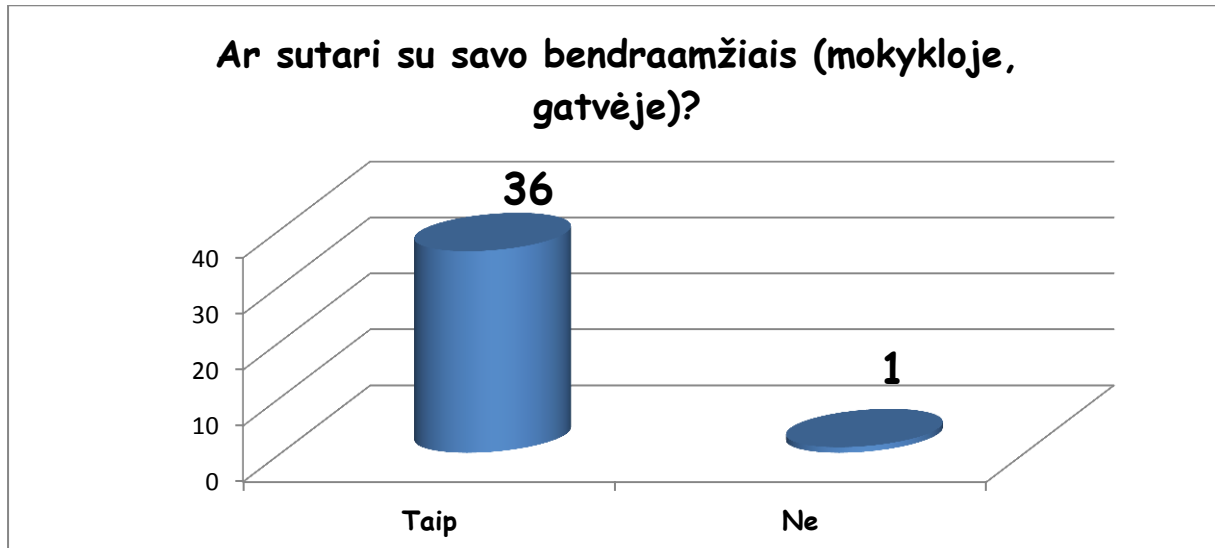
Paklausus mokytojų apie mokinių patiriamus bendravimo su bendraamžiais sunkumus, dauguma mokytojų rinkosi atsakymus „Dažnai“ (15 atsakymų) ir „Retai“ (5 atsakymai) (Pav. 1a).

Pav. 1a

Mokiniai paklausti, ar sutaria su bendraamžiais, beveik visi teigė, kad sutaria (Pav. 1b).

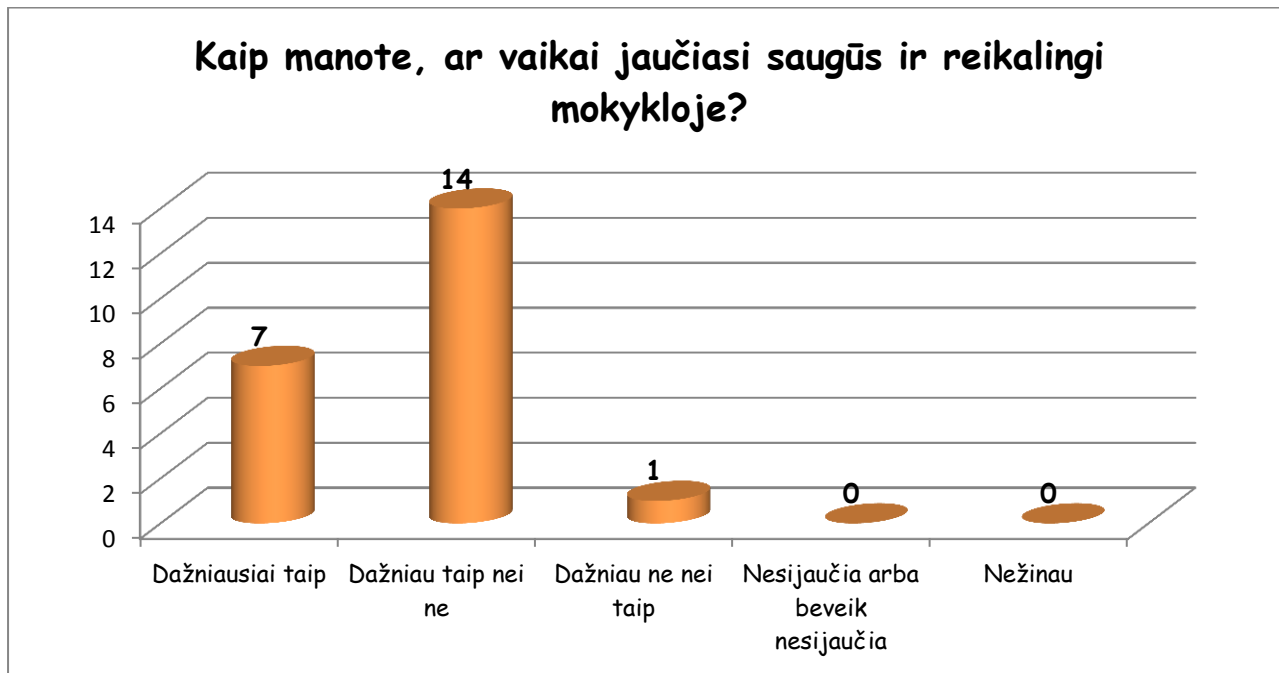
Pav. 1b

Vertinant rezultatų skirtumus (mokytojai labiau linkę matyti mokinių bendravimo sunkumus nei patys mokiniai), galima kelti prielaidas, kad mokiniai nevertina savo patiriamų bendravimo sunkumų kaip sunkumų; mokiniams sunkumai, kuriuos pastebi mokytojai, gali būti suprantami, kaip natūrali bendravimo dalis; mokiniai yra linkę pateikti socialiai priimtinius atsakymus.

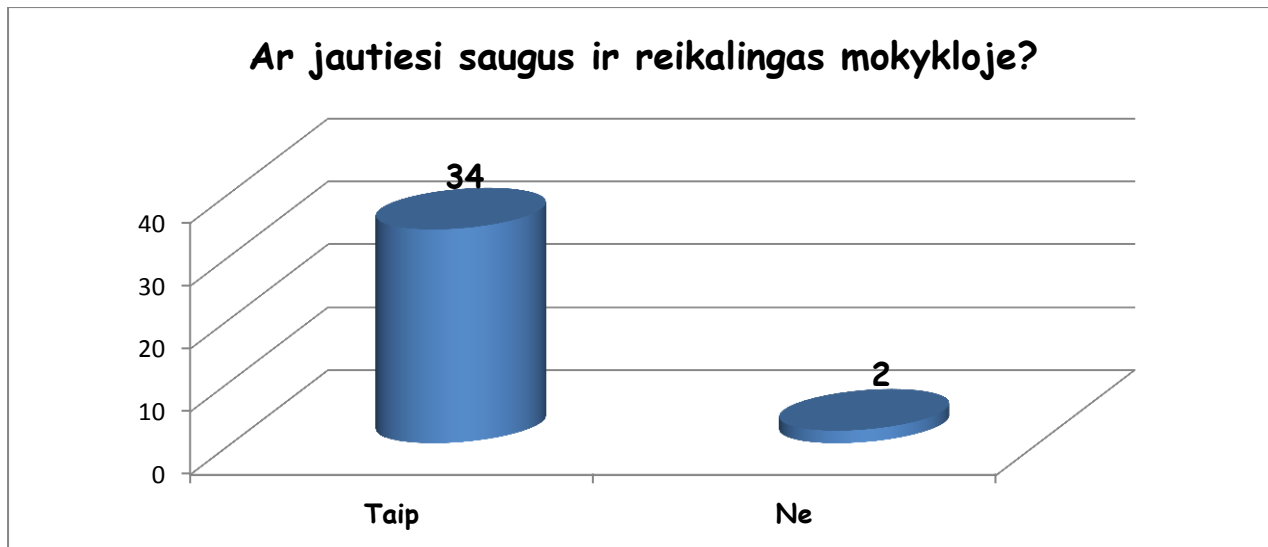
Mokytojai paklausti, ar mokiniai jaučiasi saugūs ir reikalingi mokykloje, teigė, kad „dažniau taip nei ne“ (14 atsakymų) ir „dažniausiai taip“ (7 atsakymai) (Pav. 2a).

Pav. 2a

Mokiniai, paklausti, ar jaučiasi saugūs ir reikalingi mokykloje, dauguma atsakė „Taip“ (34 atsakymai), keli mokiniai atsakė „Ne“ (2 atsakymai) (Pav. 2b)

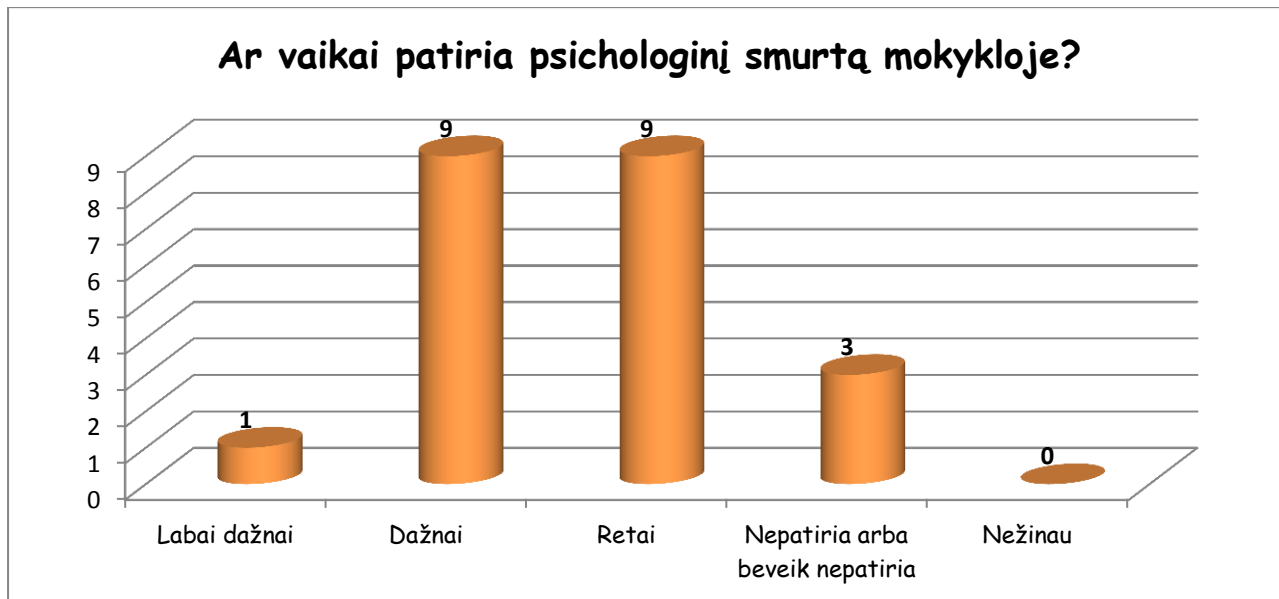
Pav. 2b

Vertinant atsakymus į šiuos klausimus, galima teigti, jog mokytojų supratimas apie mokinių saugumą ir reikalingumą mokyklai atitinka realybę – dažniausiai (dauguma mokinių) mokiniai jaučiasi saugūs mokykloje.

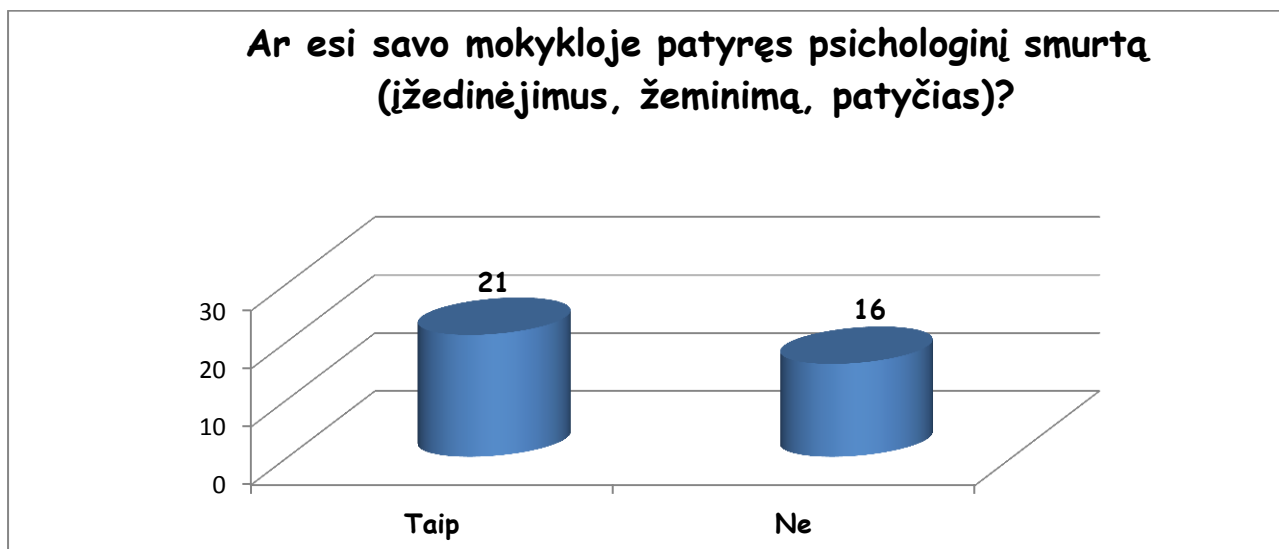
Paklausti, ar mokiniai patiria psichologinį smurtą mokykloje, mokytojų atsakymai pasidalino: po 9 mokytojus mano, kad mokiniai patiria psichologinį smurtą mokykloje dažnai ir retai. 3 mokytojai teigė, kad nepatiria arba beveik nepatiria. (Pav. 3a)

Pav. 3a

Didesnė pusė mokinių (21 atsakymas), paklaustų, ar patyrė psichologinį smurtą mokykloje, teigė, kad yra patyrė, mažesnė pusė (16 mokinių) teigė, kad nėra patyrė psichologinio smurto mokykloje (Pav. 3b)

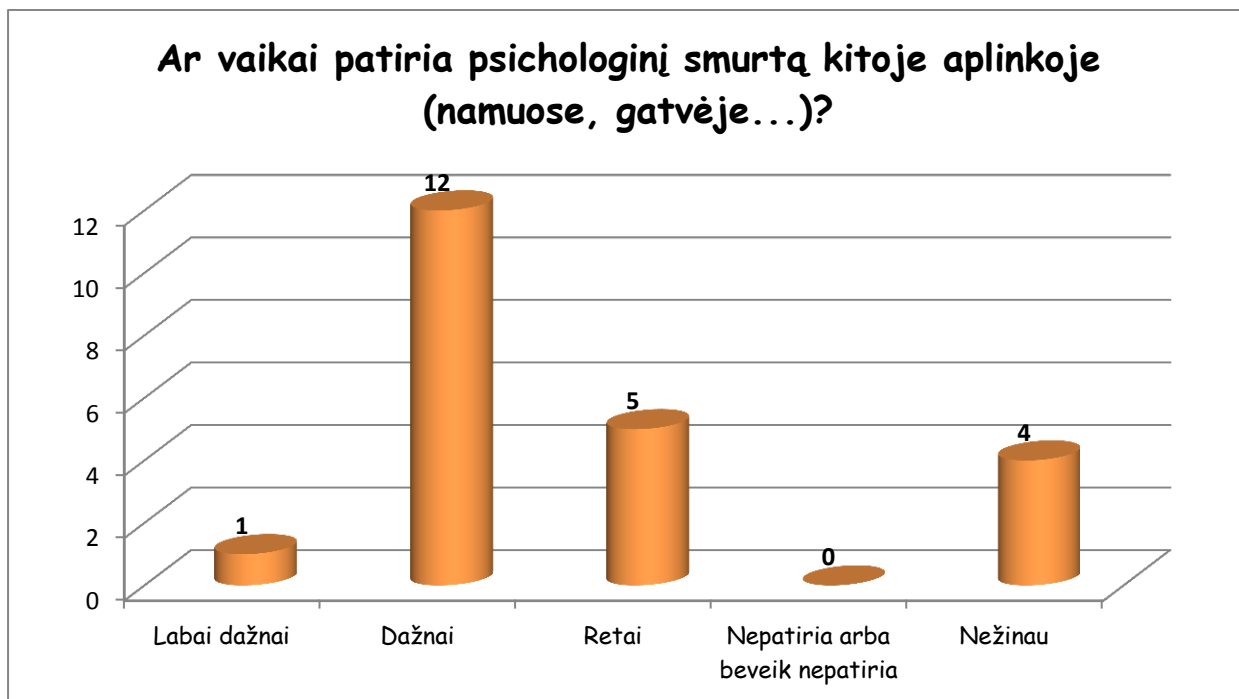
Pav. 3b

Rezultatai rodo, kad mokytojai pastebi psichologinį smurtą kaip reiškinį, kuris egzistuoja mokykloje (rečiau ar dažniau) ir mokinių atsakymų rezultatai tai patvirtina – didesnė pusė apklaustų mokinių teigė, kad yra patyrė psichologinį smurtą mokykloje.

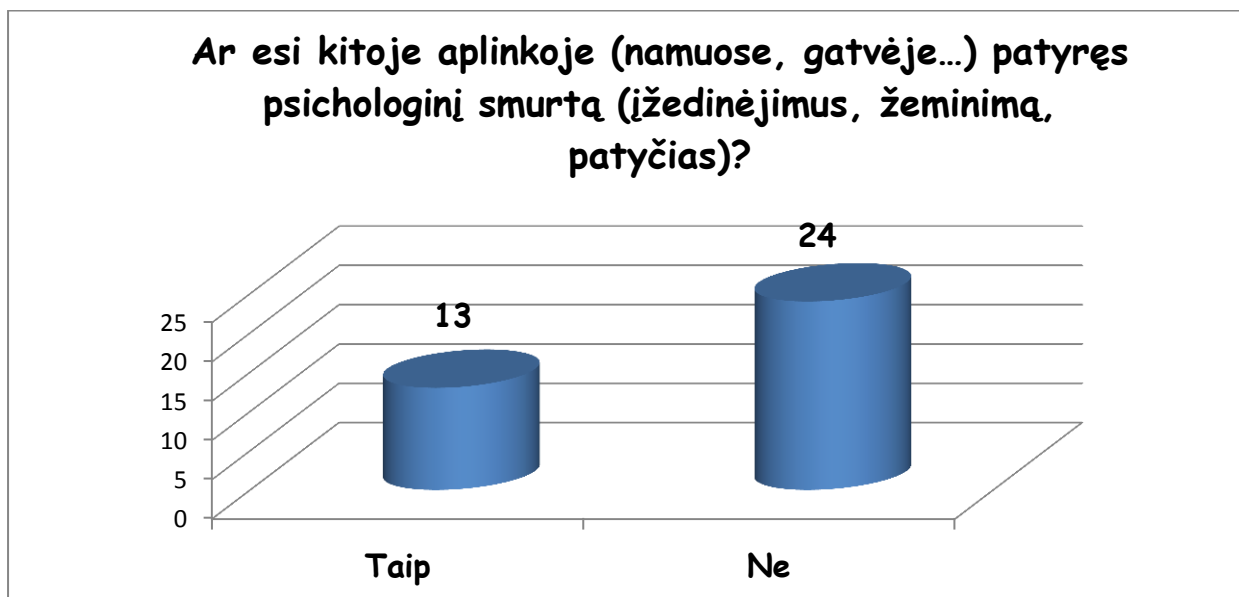
Mokytojai teigia, kad mokiniai psichologinį smurtą patiria dažniau kitoje aplinkoje nei mokykloje. Rezultatai rodo, kad 12 mokytojų mano, kad mokiniai dažnai susiduria su psichologiniu smurtu kitose aplinkose, 5 mokytojai mano, kad retai, 4 mokytojai nežino apie psichologinio smurto mastą kitose aplinkose (Pav. 4a).

Pav. 4a

Mokiniai, paklausti, ar yra patyrę psichologinį smurtą kitose aplinkose (namuose, gatvėje), 13 teigia, kad yra patyrę, 24 teigia, kad nėra patyrę (Pav. 4b)

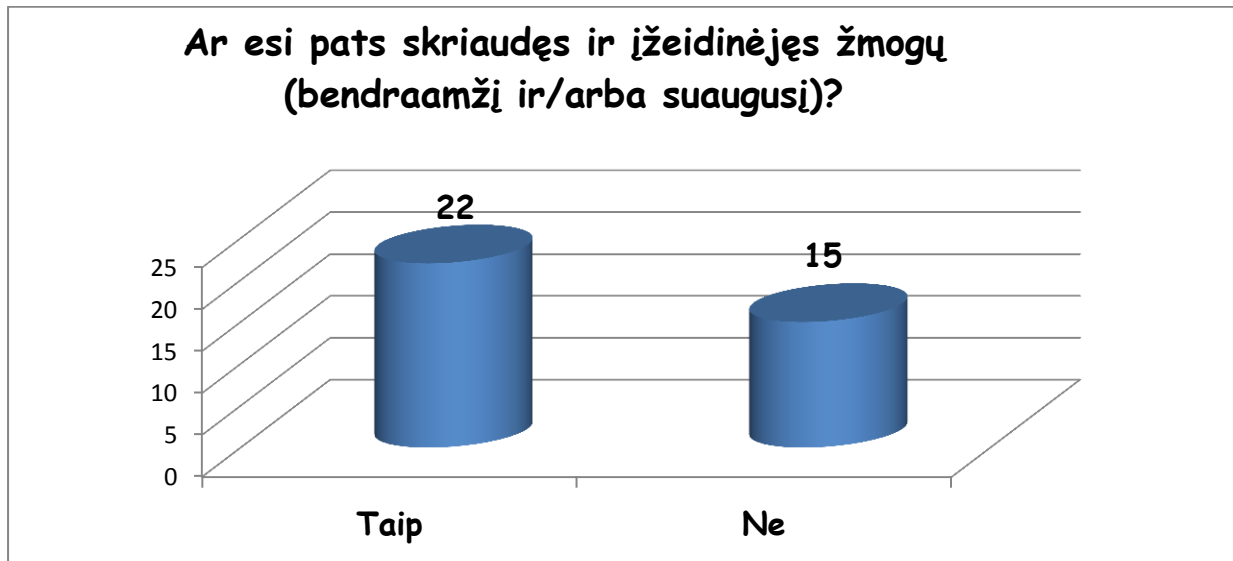
Pav. 4b

Paveikslėlių 3a ir 3b bei 4a ir 4b palyginimas leidžia daryti prielaidą, kad, greičiausiai, mokykloje daugiau vaikų yra patyrę psichologinį smurtą nei kitose aplinkose – nors mokytojų nuomone yra priešingai.

Paklausti, ar patys yra skriaudę ar/ir įžeidinę žmogų (bendraamžį ir/arba suaugusį), didesnę pusę respondentų teigė, kad yra (22 atsakymai), 15 mokinių teigė, kad nėra skriaudę (Pav. 5).

Pav. 5

Paklausus mokytojų apie galimas mokinių smurto prieš kitus priežastis, mokytojai žymėjo: „žmogus rodė nepagarbą mokiniui“ (13 atsakymų), „tas žmogus žemino mokinį žodžiu“ (13 atsakymų), „žmogus mokiniui atrodo keistas“ (12 atsakymų). Taip pat 3 mokytojai mano, kad mokinys gali pažeminti kitą dėl to, kad tas žmogus – kitatautis. (Pav. 6a)

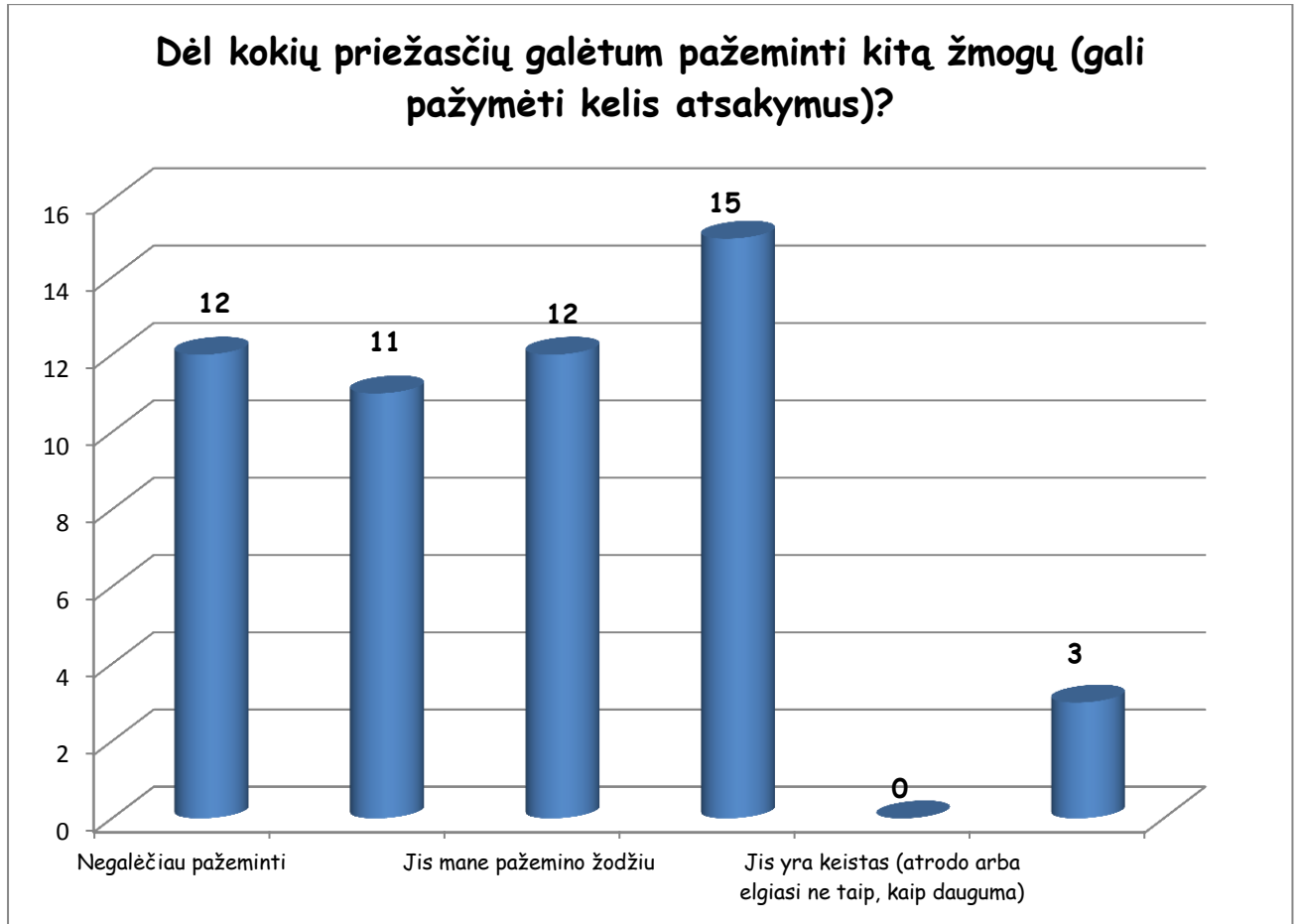
Pav. 6a

Mokinių paklausus, dėl ko jie galėtų pažeminti kitą žmogų, mokiniai dažniausiai nurodė šias priežastis: nepagarbos rodimą (15 atsakymų), žeminimą žodžiu (12 atsakymų), fizinį smurtą (11

atsakymų). Maždaug trečdalis respondentų mokinių teigė, kad negalėtų pažeminti kito (12 atsakymų), 3 mokiniai teigė, kad galėtų pažeminti žmogų, kuris yra kitatautis (Pav. 6b).

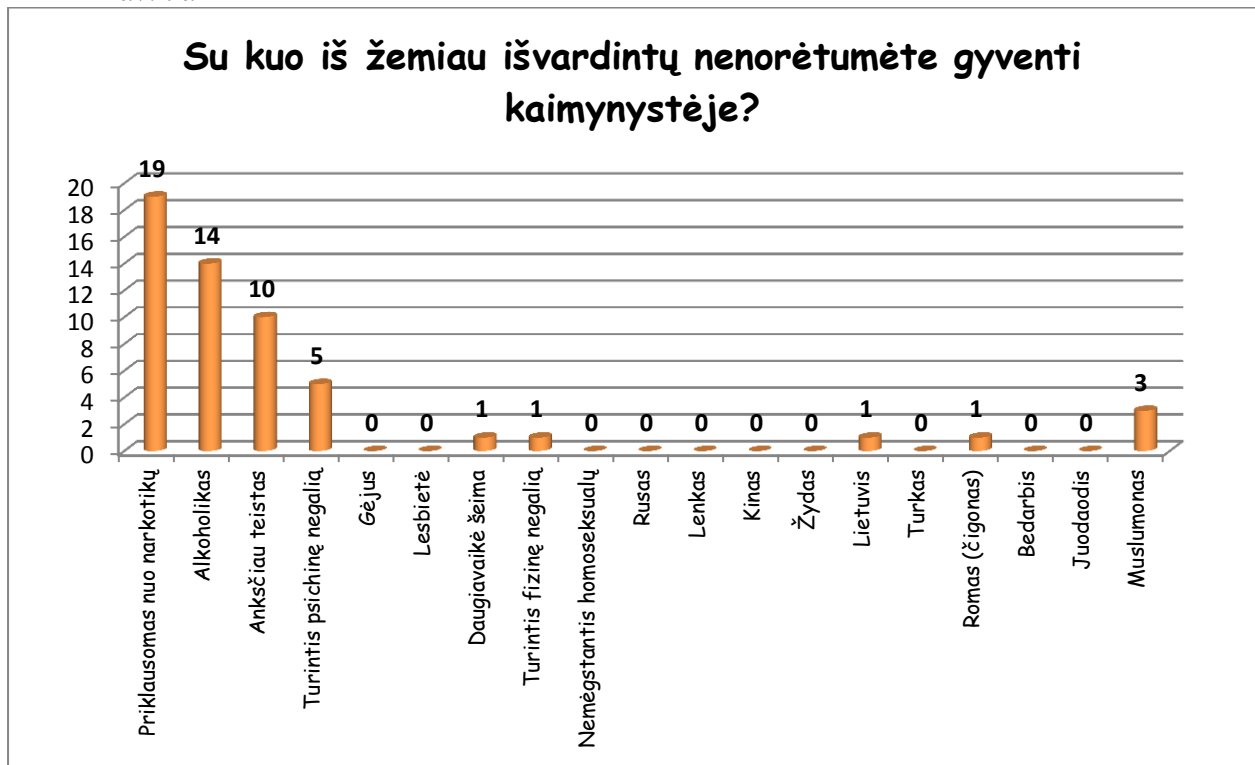
Pav. 6b

Vertinant atsakymus derėtų pastebėti, jog dauguma teigia, kad žemintų kitą atsakydami į savo paties pažeminimą žodžiu ar veiksniu. Nei vienas mokinys neteigė, kad galėtų pažeminti žmogų už tai, kad jis atrodo keistai (nors nesiiama aktyvių veiksnių prieš žeminantį mokinį). Bet maždaug trečdalis mokytojų mano, kad mokiniai yra linkę žeminti tuos, kurie atrodo neįprastai.

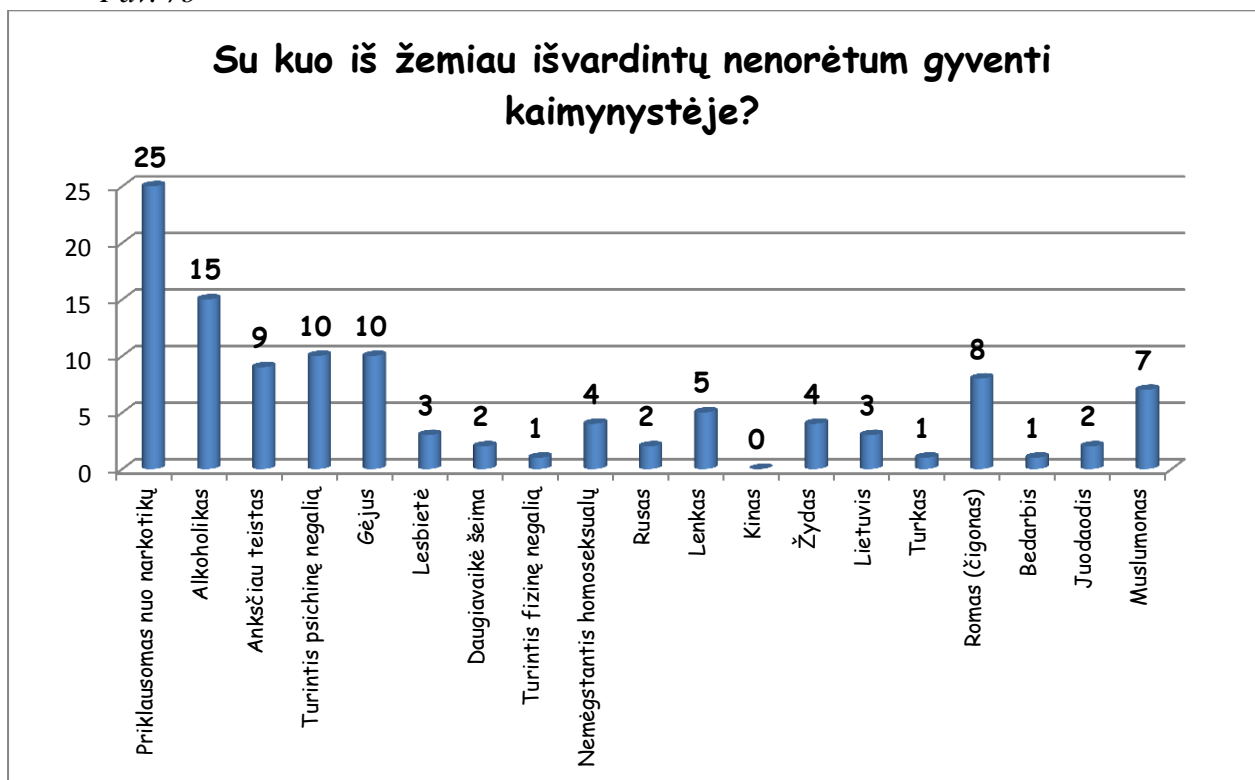
Klausimas „Su kuo iš žemiau išvardintų nenorėtum gyventi kaimynystėje?“ skirtas patikrinti respondento socialines nuostatas ir stereotipus. Mokytojai teigė nenorintys gyventi kaimynystėje su priklausomais nuo narkotikų (19 atsakymų), alkoholikais (14 atsakymų), anksčiau teistais (10 atsakymų) ir turinčiais psichikos negalią (5 atsakymai). Trys mokytojai teigė, kad nenorėtų gyventi šalia musulmonų (Pav. 7a).

Pav. 7a

Mokiniams uždavus tą patį klausimą, paaiškėjo, kad daugiausia mokinių nenorėtų gyventi su priklausomais nuo narkotikų asmenimis (25 atsakymai), alkoholikais (15 atsakymų), turinčiais psichinę negalią (10 atsakymų), gėjais (10 atsakymų), anksčiau teistais (9 atsakymai). Buvo išskirtos kelios nepageidautinos grupės tautiniu ar religiniu pagrindu: romai (8 atsakymai), musulmonai (7 atsakymai), lenkai (5 atsakymai). Pav. 7b.

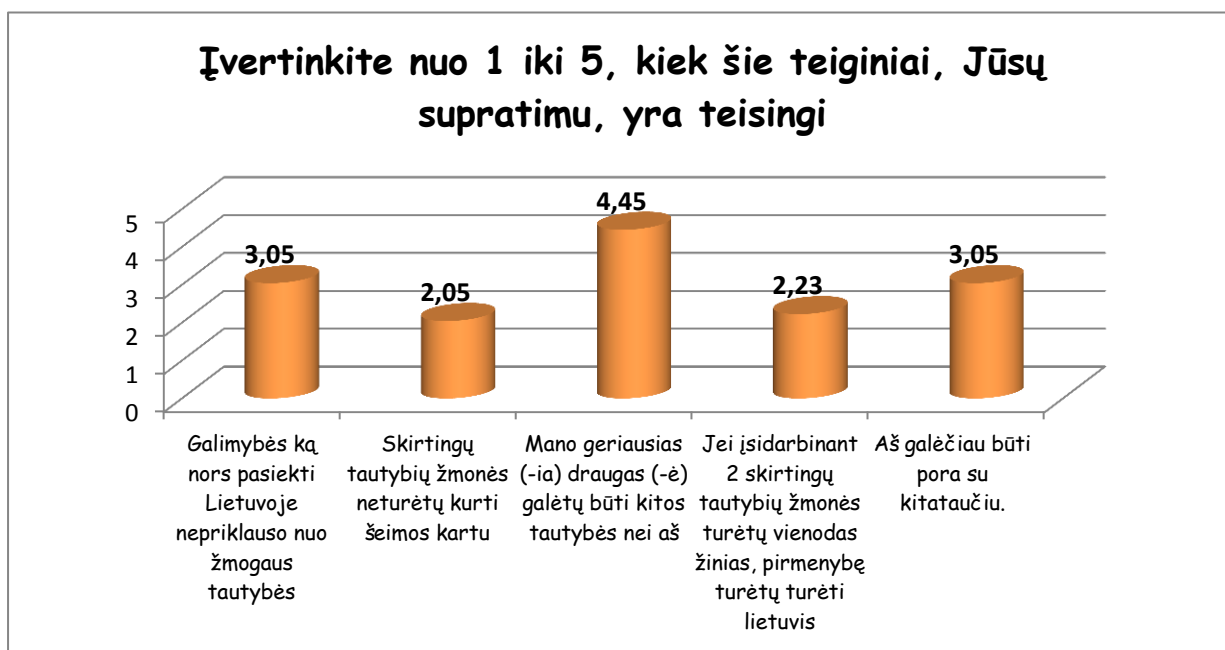
Pav. 7b

Lyginant mokytojų ir mokinių pasirinkimus, pastebėtina, kad tiek mokytojai, tiek mokiniai rodo neprielankumą priklausomybių turintiems asmenims, anksčiau teistiems asmenims ir turintiems psichinę negalią. Ryškus skirtumas tarp mokytojų ir mokinių – mokytojai nėra tiek priešiški homoseksualams bei žmonėms tautiniu atžvilgiu, kiek priešiški mokiniai (skirtingų tautinių ir socialinių grupių atstovams).

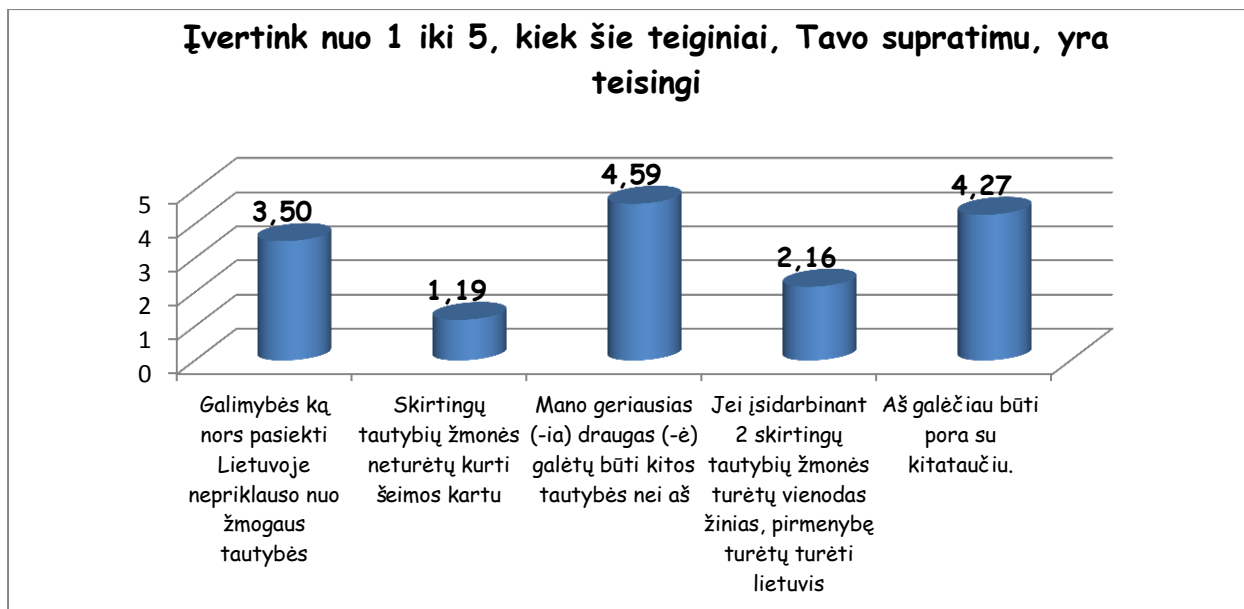
Mokytojų paprašius įvertinti teiginius apie skirtingų tautinių grupių galimybes Lietuvoje bei įvertinti savas nuostatas kitų tautų atžvilgiu, mokytojų nuostatos buvo gana teigiamos – jie teigė, kad galėtų būti geriausiais draugais su kitos tautybės žmogumi, jie nemano, kad lietuvių tautybė neturėtų būti privalumas darbo rinkoje, bei jie gana palankiai mato skirtingų tautybių žmonių santuokas. Tuo pat metu jie abejoja, ar patys galėtų būti poroje su kitos tautybės žmogumi, bei nėra užtikrinti, kad Lietuvoje įsidarbinimo galimybės nepriklauso nuo tautybės. Pav. 8a

Pav. 8a

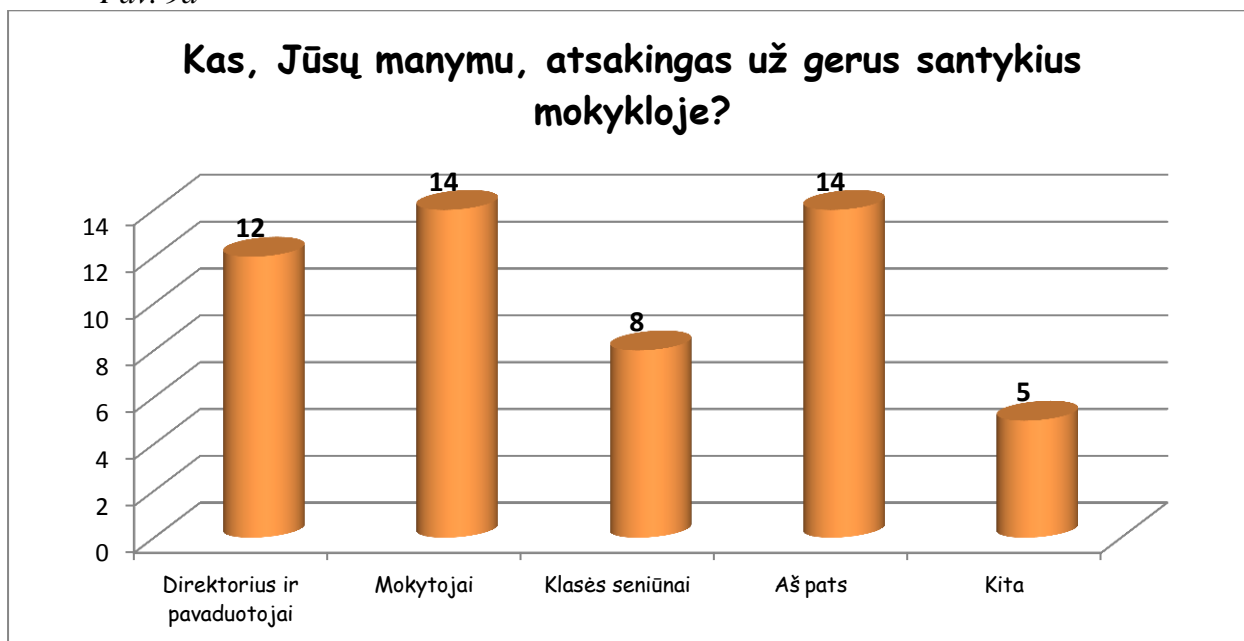
Mokinių paprašius įvertinti savo nuostatas kitataučių atžvilgiu, galima pastebėti, kad jie palankiau nei mokytojai vertina savo galimybes būti poroje su kitataučiu, taip pat palankiau vertina ir šeimas, kurias sudaro skirtingų tautų atstovai. Mokiniai kiek labiau nei mokytojai įsitikinę, kad galimybės kažką pasiekti Lietuvoje nepriklauso nuo tautybės. Pav. 8b

Pav. 8b

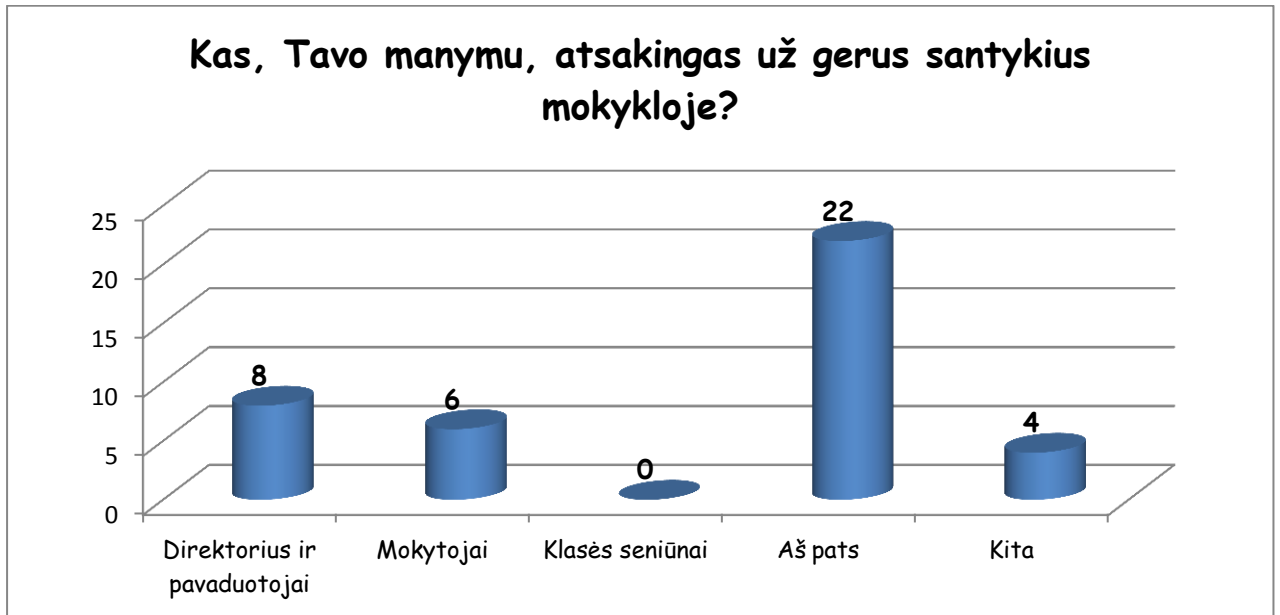
Atsakydami į klausimą „Kas atsakingas už gerus santykius mokykloje?“, mokytojai daugiausia atsakomybės prisiėmė sau ir mokyklos valdžiai. Pasirinkę atsakymus „Kita“, mokytojai rašė, kad atsakomybę turi prisiimti visa mokyklos bendruomenė (Pav. 9a).

Pav. 9a

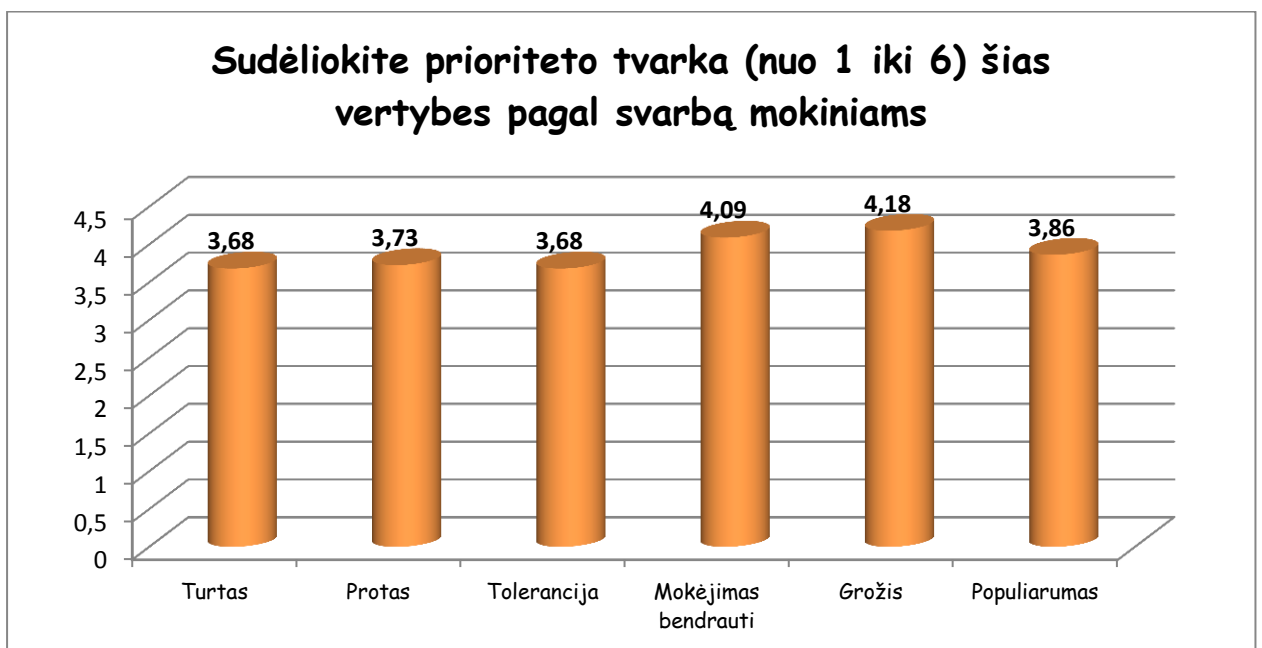
Dauguma mokinių atsakydami į tą patį klausimą didžiąją dalį atsakomybės prisiėmė sau, mažiau mokinių manė, kad atsakomybę turi prisiimti mokyklos administracija (Pav. 9b). Prie atsakymo „Kita“ mokiniai rašė – visi, visa mokyklos bendruomenė.

Pav. 9b

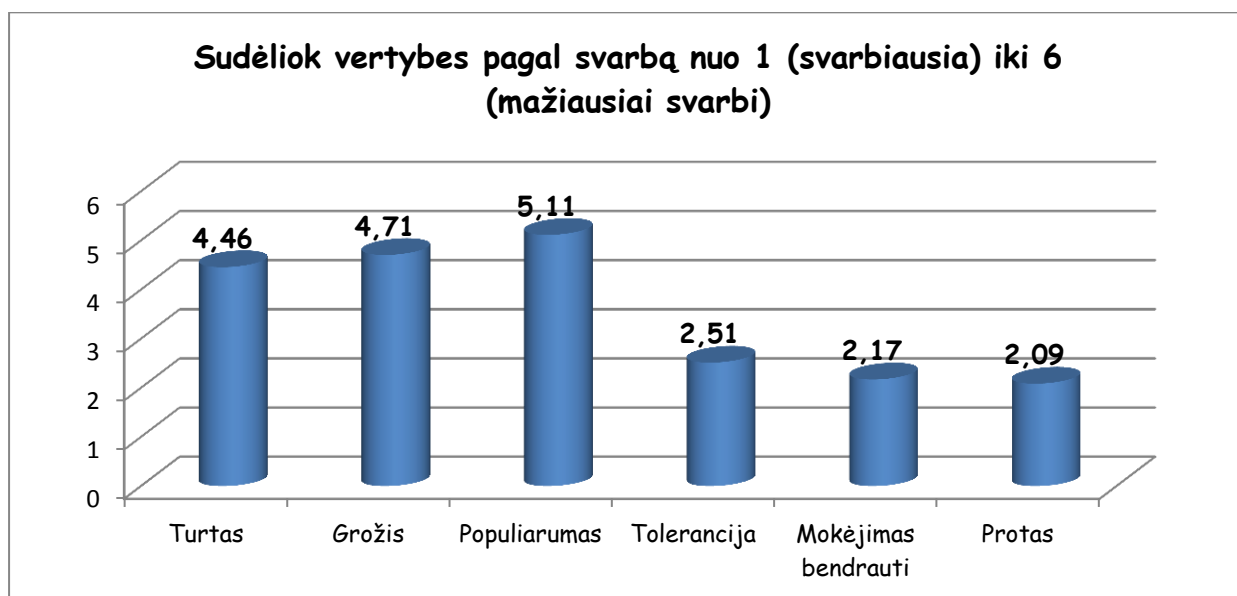
Paprašius mokytojų sudėlioti prioriteto tvarka mokiniams svarbias vertybes, mokytojai įvardino, kad mokiniams svarbiausia tolerancija ir turtas (vidutiniškai aukščiausioje vietoje), o mažiausiai svarbu – grožis ir mokėjimas bendrauti (Pav. 10a). Tačiau rezultatų griežtai vertinti negalima tiek dėl mažo respondentų kiekio, tiek dėl nedidelio rezultatų skirtumo.

Pav. 10a

Mokiniai atsakę į šį klausimą vidutiniškai aukščiausią vietą skyrė protui, žemiausią – populiarumui (Pav. 10b).

Pav. 10b

Peržvelgus rezultatus, galima pastebėti, kad mokytojai neturi aiškios pozicijos, kas yra svarbiausia mokiniams ir kas mažiausiai svarbu (gana tolygūs rezultatai). O mokiniai, savo ruožtu, gana aiškiai deklaruoja, kad jie labiausiai vertina tokias tarpasmenines savybes kaip mokėjimas bendrauti, protas ir tolerancija, ir mažiau jiems svarbūs tokie dalykai kaip turtas, grožis ir populiarumas (populiarumas mokytojų buvo išskirtas kaip svarbiausia mokiniams vertybė iš išvardintų).

Paprašyti įvertinti teiginius apie mokinių socialines ir kultūrinės kompetencijas, mokytojai geriausiai įvertino mokinių bendravimą su kitų kultūrų atstovais. Taip pat mokytojai mano, kad stereotipai turi didelės įtakos mokinių bendravimui bei kad mokiniai linkę spręsti apie visos tautos atstovus pagal vieno tautos atstovo elgesį. Žemiausius įverčius gavo teiginiai: mokiniai supranta, kuo kultūra prisideda prie ekonominės gerovės ir kad mokiniams nepatinka juokeliai apie kitos kultūros bruožus. (Pav. 11a)

Pav. 11a

Mokiniai supranta, kuo yra vertinga kultūra	2,64
Mokiniai yra susipažinę su svarbiausiais kultūros paveldo objektais	2,59
Mokiniai aktyviai dalyvauja kultūrinėje veikloje mokykloje ir/ar mieste	2,82
Mokiniai supranta, kuo kultūra prisideda prie ekonominės gerovės	2,27
Mokiniai supranta kitų žmonių poreikius bei jausmus	2,86
Mokiniai moka užmegzti geranoriškus santykius su kitais	3,00
Mokiniai moka spręsti konfliktus	2,59
Mokiniai supranta savo, kaip Lietuvos piliečio, teises bei pareigas	2,95
Mokiniai supranta, kad tai, kiek pasikeis aplinka, priklauso nuo jų pastangų	2,91
Mokiniai draugauja su įvairių tautybių žmonėmis ir tautybės nesureikšmina	3,36
Mokiniai duoda pastabų žmonėms, kurie žemina kitus dėl jų tautybės ar religijos	2,73
Mokiniai nemėgsta juokų, kuriais pašiepiami vienos ar kitos tautos bruožai	2,50

Mokiniam visi žmonės yra lygūs, nepriklausomai nuo tautybės ar religijos	2,95
Mokiniai gerbia žmones, o ne jų tautybę ar kilmę	3,05
Mokiniai domisi kitų tautų papročiais ir tradicijomis	3,00
Stereotipai turi įtakos mokinių požiūriui į žmones, su kuriais bendrauja	3,14
Mokinių požiūriu, tautybė apsprendžia žmonių charakterį	2,82
Mokiniai sprendžia apie visą tautą pagal kelių tos tautos atstovų elgesį.	3,27

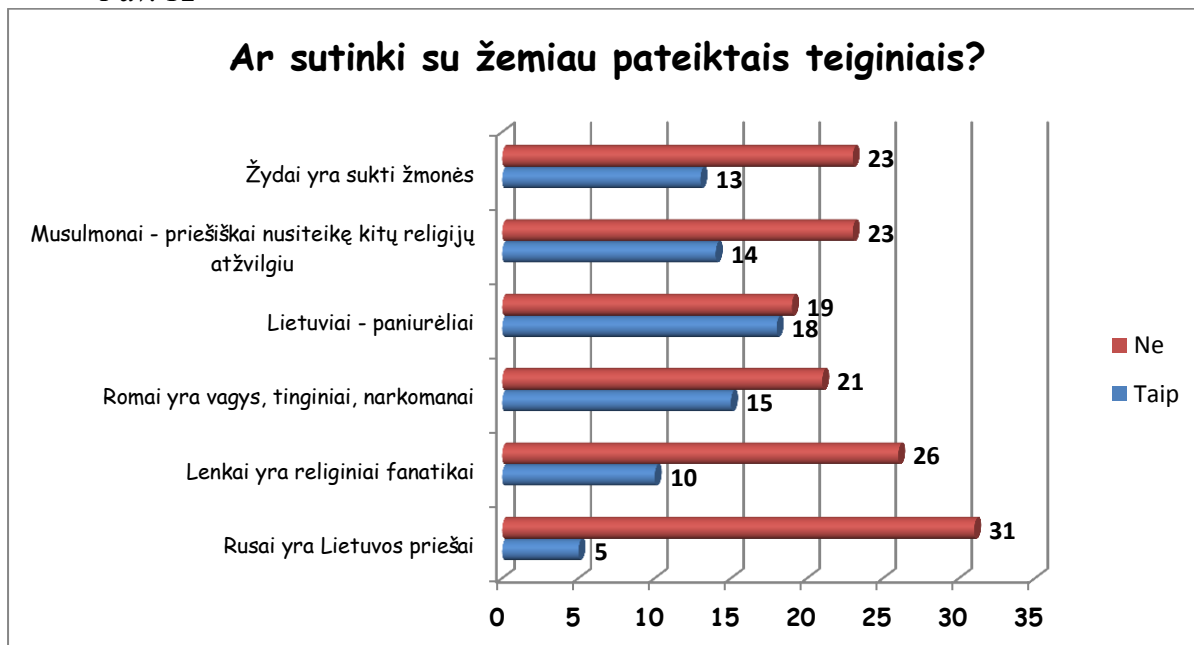
Mokiniai, vertindami teiginius apie save, aukščiausius įverčius skyrė teiginiams, kad supranta kitų žmonių poreikius ir jausmus bei kad visi žmonės yra lygūs nepriklausomai nuo jų religijos ar tautybės. Taip pat mokiniai teigia, kad nemėgsta juokų, kuriais pašiepiami kitos kultūros atstovai. Žemiausius įverčius gavo teiginiai apie stereotipus: jog vienas žmogus apsprendžia visą tautą, kad mokiniai linkę vadovautis stereotipais, bendraudami su kitais. (Pav. 11b).

Pav. 11b

Aš suprantu, kuo yra vertinga kultūra	4,03
Aš esu susipažinęs su svarbiausiais kultūros paveldo objektais	3,16
Aš aktyviai dalyvauju kultūrinėje veikloje mokykloje ir/ar mieste	2,89
Aš suprantu, kuo kultūra prisideda prie ekonominės gerovės	3,08
Aš suprantu kitų žmonių poreikius bei jausmus	4,46
Aš moku užmegzti ir palaikyti geranoriškus santykius su kitais	4,38
Aš moku spręsti konfliktus	3,76
Aš suprantu savo, kaip Lietuvos piliečio, pareigas ir teises	4,08
Aš manau, kad tai, kiek pasikeis aplinka, priklauso nuo mano pastangų	3,92
Aš draugauju su kitataučiais ir jų tautybės nesureikšminu	4,19
Aš duodu pastabą žmogui, kuris žemina kitą žmogų dėl jo tautybės ar religijos	3,97
Aš nemėgstu juokų, kuriais pašiepiami vienos ar kitos tautos bruožai	3,58
Visi žmonės yra lygūs, nepriklausomai nuo jų tautybės ar religijos	4,46
Gerbiu žmones, o ne jų tautybę ar kilmę	4,54
Aš domiuosi kitų tautų papročiais ir tradicijomis	3,24
Stereotipai apie žmogų, su kuriuo bendrauju, turi įtakos požiūriui į tą žmogų	2,32
Žmogaus tautybė apsprendžia jo charakterį	1,62
Pagal kelių vienos tautybės žmonių elgesį galima spręsti apie visą tautą	1,49

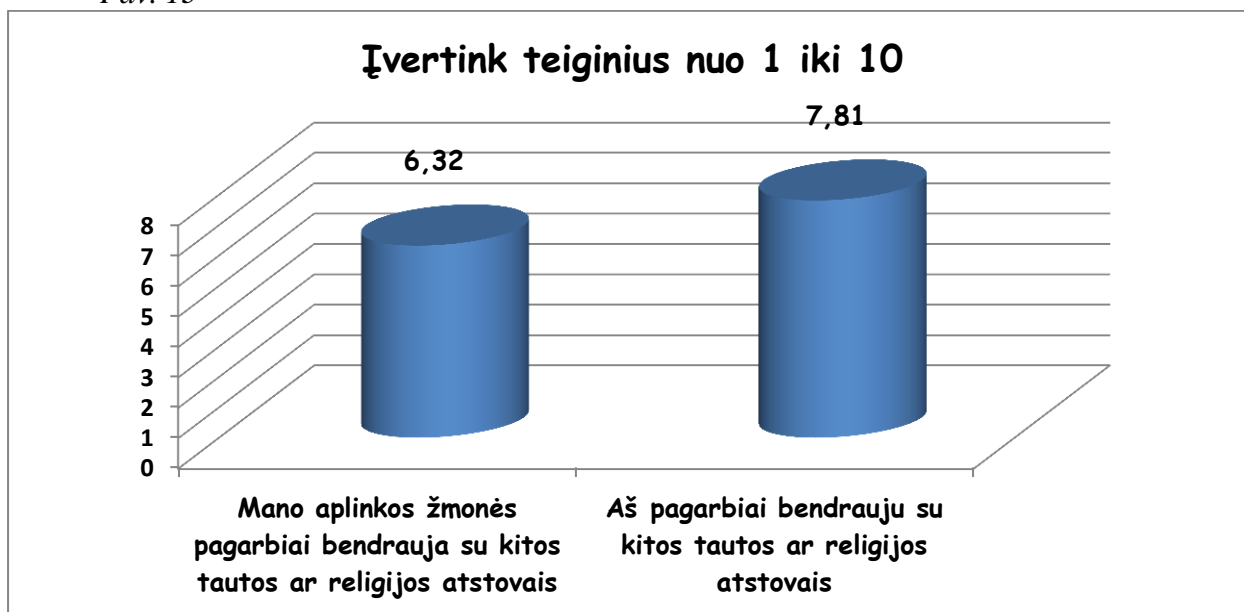
Mokinių paprašius įvertinti jų turimus stereotipus apie konkrečios tautybės žmones, mokiniai buvo labiausiai linkę pritarti teiginiui apie tai, kad lietuviai yra paniurėliai, taip pat beveik trečdalis jų manė, kad romai yra vagys, tinginiai ir narkomanai. Mažiausiai mokinių pritarė teiginiui, kad rusai yra Lietuvos priešai. Žr. pav 12.

Pav. 12

Paprašyti įvertinti savo ir aplinkinių bendravimo su kitų tautų ar religijos atstovais ypatumus, mokiniai savo bendravimo su kitų grupių atstovais vertino palankiau nei aplinkinių žmonių. Pav. 13

Pav. 13

Paklausus mokytojų ir mokinių, kokių, jų nuomone, trūksta įgūdžių mokiniams, kad pavyktų sėkmingiau bendrauti su kitų kultūrų atstovais, buvo pateikti tokie atsakymai (žr. pav.14)

Pav. 14

Mokytojų nuomonė	Mokinių nuomonė
<p>Atsikratyti stereotipų</p> <p>Mokiniams trūksta tolerancijos ir pagarbos kitos tautos atstovams. Visų pamokų metu turėtumėme dažniau kalbėti tolerancijos tema. Taip pat, reikėtų</p>	<p>Trūksta kalbos įgūdžių, kad galėčiau sėkmingai bendrauti</p> <p>Galbūt daugiau žinojimo apie jų tradicijas ir papročius</p>

<p>padėti mokiniams spręsti tarpusavio konfliktus taikiai, nenaudoti smurto. Taip pat mokiniai turėtų dažniau girdėti, kad tauta yra jos žmonės, o ne jos valdžios atstovai bei jų sprendimai ir vykdoma politika.</p> <p>Manau, kad mokiniai yra sąmoningi ir pasirengę bendrauti.</p> <p>Mokiniams turėtų būti daugiau kalbama apie kitų tautų papročius, religiją. Manau, reiktų inicijuoti dažnesnius susitikimus su kitų tautų, kultūrų atstovais, skatinti bendradarbiavimą.</p> <p>Pokalbių ,diskusijų šia tema.</p> <p>Pagarbos,supratimo,užuojautos</p> <p>Nežinau.</p> <p>Teigiamų pavyzdžių.</p> <p>Bendravimo ir bendradarbiavimo kultūros</p> <p>Noro domėtis.</p> <p>Kalbos barjeras</p> <p>Mažumai - asmeninės kultūros.</p> <p>Daugiatautėje aplinkoje gyvenantiems mokiniams turėtų vykti daugiau bendrų renginių su tautinių mažumų mokyklomis, tolerancijos turi daugiau būti ir mokinių šeimose.</p>	<p>Nebūti tokiai droviai arba neignoruoti savo aplinkos</p> <p>Nebent kalbos mokėjimas, galbūt kartais žinių apie istoriją ir t.t.</p> <p>Gal užsienio kalbos žinių, daugiau žinių apie tautas, kultūras</p> <p>Žinių apie kitų tautų kultūras</p> <p>Kalbų žinojimo ir pačių užsieniečių.</p> <p>Trūksta pasitikėjimo savimi, sunku iš karto pradėti bendrauti</p> <p>Manau, kad esu pakankamai apsišvietusi, bet norėčiau daugiau sužinoti apie kitataučių kultūras.</p> <p>Patirties (nesu sutikęs daug kitataučių)</p> <p>Mokėti daugiau kalbų.</p> <p>Mokėti daugiau kalbų.</p> <p>Man trūksta žinių apie jų kultūrą, norėčiau sužinoti daugiau.</p> <p>Manau, trūksta pačių progų pabendrauti su kitataučiais, būtų išties įdomu.</p> <p>Tiesiog praktikos. Nesu turėjęs daug patirties bendravimo su kitų kultūrų žmonėmis.</p> <p>Geriau įsisavinti jų kultūrą ir sužinoti, kaip nederėtų elgtis, kad neįžeistum kitataučio religijos ir kultūros.</p>
--	--

IV. IŠVADOS

Tyrimas yra aprašomojo pobūdžio ir rezultatai bei išvados turi būti vertinamos su atsarga, nes rezultatams įtakos galėjo turėti respondentų noras pateikti socialiai priimtinus atsakymus bei maža respondentų imtis. Tyrimas atskleidė tiek jau mokinių įgytas socialines, asmenines, kultūrinės kompetencijas, tiek nurodė ir tobulintinas.

1. Tiek mokytojai, tiek mokiniai teigia, kad mokiniai jaučiasi saugūs ir reikalingi mokykloje, tačiau tuo pačiu didesnę pusę mokinių teigia, kad yra patyrę psichologinį smurtą mokykloje, mokytojai paantrina, teigdami, kad mokiniai psichologinį smurtą iš tiesų patiria mokykloje (rečiau ar dažniau). Galima kelti prielaidą, kad mokykloje nėra aiškiai į(si)vardinta, kas yra saugumas ir galima manyti, kad mokyklos kultūros dalis – patyčių ir emocinio smurto neatpažinimas arba nepakankamas dėmesys šiam reiškiniui.
2. Dauguma mokytojų teigia, kad mokinys gali pažeminti kitą žmogų, jei tas žmogus atrodo keistas. Mokiniai šio mokytojų supratimo savo atsakymais nepatvirtina.
3. Mokytojų manymu, mokiniai patiria daugiau psichologinio smurto kitoje nei mokyklos aplinkoje, tačiau mokiniai linkę teigti, jog daugiau psichologinio smurto patiria mokykloje nei kitur.
4. Beveik penktadalis apklaustų mokytojų nežino, ar/ir koku mastu mokiniai patiria psichologinį smurtą už mokyklos ribų.
5. Mokiniai yra linkę prisiimti asmeninę atsakomybę už santykių kokybę mokykloje, mokytojai – linkę ja dalintis su administracija.
6. Kontraversiški mokytojų atsakymai į teiginį apie mokinių patiriamo smurto mastą (keli teigia, kad smurtas patiriamas labai dažnai, keli – kad beveik nepatiriamas), leidžia daryti prielaidą, kad mokykloje nėra susitarta dėl psichologinio smurto apibrėžimo arba ne visi mokytojai aktyviai įsitraukia į mokinių veiklas mokykloje.
7. Mokiniai teigia mokantys pagarbiai bendrauti su kitų kultūrų atstovais, tačiau tuo pat metu mini beveik visų tautinių grupių atstovus kaip tuos, su kurias nenorėtų gyventi kaimynystėje.
8. Tiek mokytojai, tiek mokiniai yra linkę stigmatizuoti tokias socialiai pažeidžiamas grupes kaip priklausomi nuo alkoholio ar narkotikų asmenys bei teisti asmenys, nenorėdami jų matyti kaip savo kaimynų.
9. Mokiniai turi palankesnes nuostatas porų, kuriose partneriai yra skirtingų tautų atstovai, atžvilgiu nei mokytojai.
10. Mokytojai toleruoja homoseksualus, tačiau beveik trečdalis mokinių turi neigiamų nuostatų gėjų atžvilgiu.
11. Skiriasi mokytojų ir mokinių vertinimas, kiek mokiniai yra linkę vadovautis stereotipais. Mokiniai teigia, kad nėra linkę vadovautis stereotipais ir nėra linkę spręsti pagal pavienių

tautos atstovų elgesį apie visą tautą, tačiau mokytojų nuomone, mokiniai yra linkę vertinti kitus pagal išankstines nuostatas. Mokytojų nuomonę patvirtintų ir tai, kad mokiniai yra linkę tam tikroms tautoms priskirti plačiai paplitusius stereotipus.

12. Mokytojų manymu, tam, kad mokiniai sėkmingiau bendrautų su kitų kultūrų atstovais, mokiniams trūksta informacijos apie kitas tautas, toleranciją, konfliktų sprendimus bei tarpasmeninio bendravimo įgūdžių. Mokiniai teigia, kad jiems trūksta užsienio kalbos įgūdžių bei konkrečių žinių apie kitas kultūras.